

Alajärvi, Vimpeli, Perho, Halsua, Lestijärvi 2014

Lestijärvi-Alajärvi voimajohtolinjan arkeologinen inventointi

Tapani Rostedt, Hans-Peter Schulz ja Jaana Itäpalo 11.9.2014

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIA*PALVELU*

Tiivistelmä

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu suoritti arkeologista inventointia suunnitellulla Lestijärvi - Alajärvi voimajohtolinjauksella (Alajärven, Vimpelin, Perhon, Halsuan ja Lestijärven kunnat, pituus – sis. vaihtoehdot A ja B, yht. 67,5 km). Työn tilaaja on FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy. Työ tehtiin 9. - 13.6 2014 ja 17.7., yht. 7 kenttätöypäivää. Kenttätöitä teki pääosin FM Tapani Rostedt, Lestijärven puolella lisäksi MA/FM Hans-Peter Schulz ja FM Jaana Itäpalo. Voimajohtolinjaus Lestijärvi – Alajärvi inventoitiin arkeologisesti kiinnostavilta osiltaan kokonaan suoalueita lukuun ottamatta.

Inventoinnissa löytyi 9 uutta muinaisjäännöskohdetta, jotka ajoittuvat uudelle ajalle. Lisäksi todettiin yksi uuden ajan muu kohde, joka tarkastettiin. Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineiston ja peruskarttojen merkin-
töjen perusteella tarkastettiin 8 kohdetta - pääasiassa tervahautoja ja hiilimiiluja sekä muita kuoppakohteita, jotka sijaitsevat hankealueella ja osin kauempana suunnittelukohteesta. Kauempana voimajohtolinjauksesta sijaitsevat kohteet tarkastettiin vain, jos ne sijaitisivat lähellä tietä eikä niiden tarkastus siis aiheuttanut koh-
tuuttomasti lisätyötä.

Hankkeella on mahdollisesti vaikutusta yhteen muinaisjäännöskohteeseen:

Kohteessa 5 Perhon Murikan Tukkiniemessä sijaitseva tervahauta on nykyisen itäisen voimajohtolinjauksen alla ja se on vaarassa vaurioitua tai tuhoutua, jos nyt suunnitteilla oleva voimajohtolinjaus toteutuu nykyisten linjausten itäpuolelle.

Sisällysluettelo

	S.
1. Perustiedot.....	3
2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät.....	3
3. Alueen maisema, topografia ja geologia.....	5
4. Alueen esihistoriallinen maankäyttö.....	7
5. Alueen historiallisen ajan maankäyttö.....	7
6. Tulokset.....	9
7. Kohdehakemisto.....	11
8. Kohdetiedot.....	11
9. Maastokuvaukset ja valokuvat voimajohtolinjauksista.....	26
10. Aineistoluettelo.....	31

1. Perustiedot

Inventointialue: Voimajohtolinjaus Lestijärveltä Alajärvelle via Halsua, Perho ja Vimpeli.

Tilaaja: FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy

Inventoinnin laji: yleisinventointi

Työaika: Kenttätöaika 9. - 13.6 2014 ja 17-7-, yht. 7 kenttätöpäivää

Peruskartat: P4142L, P4231L, P4232L, P4241L, P4241R, P4242R, P4242R
2331 05,06; 2332 04, 05, 06, 08, 09; 2341 07, 10.

Korkeus: n. 150 – 170 m mpy

Koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35 FIN -tasokoordinaatisto

Kopio raportista: Museoviraston arkisto (digitaalinen ja paperikopio), Pohjanmaan museo ja K.-H. Renlundin museo (digitaalinen kopio)

Aiemmat tutkimukset:

Lestijärven inventointi Arja Justander, Matti Enbuska 1987

Halsuan kunnan inventointi Päivi Kankkunen ja Kaarlo Katiskoski 1989

Perhon kunnan yleisinventointi Kaarlo Katiskoski 1990

Perhon kunnan inventointi Karim Peltonen 1995

Lestijärven tuulivoimapuiston inventointi Jaana Itäpalo 2013

Kaikki kunnat, valtion talousmetsät:

Keski-Pohjan alueen itäosa kulttuuriperintöinventointi 2013, Metsähallitus, H.-P. Schulz 2013.

2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät

Pohjanmaan Lestijärvelle on suunnitteilla tuulivoimapuisto, johon liittyen on suunnitteilla myös uusi voimajohtolinja hankealueelta Alajärvelle pääosin jo olemassa olevien voimalinjojen vierelle. Suunnitellun uuden voimalinjan pituus on yht. 67,5 km. Kenttätöitä teki pääosin FM Tapani Rostedt, Lestijärven puolella lisäksi MA/FM Hans-Peter Schulz ja FM Jaana Itäpalo.

Suunnitellun voimajohtolinjan alueelta ei tunneta ennestään esihistorialliseen tai historialliseen aikaan ajoitettavia muinaisjäännöksiä. Tutkittavalla alueella ei ole ollut historiallisten karttojen perusteella merkittävää vanhempaa asutusta.

Tässä selvityksessä etsittiin muinaisjäännöksiä ja pyrittiin myös huomioimaan muita kulttuuriperintökohteita sekä ihmisen toiminnan seurauksena syntyneitä rakenteita ja muutoksia luonnonympäristössä, joilla voi olla merkitystä kokonaiskuvan saamisessa kohdealueen muinaisjäännöksistä ja hankkeen vaikutuksista arkeologiseen kulttuuriperintöön.

Esiselvitys

Esiselvityksessä käytettiin Vaasan maakunta-arkiston vanhoja karttoja, Museoviraston arkiston aineistoa, Museoviraston rekisteriportaalia, GTK:n kallioperä- ja maaperäkartoja, Maanmittauslaitoksen ortoilmakuvia, vanhoja peruskarttoja sekä laserkeilausaineistoa (MML:n pistepilviaineisto, joka on käsitelty LAsTools-ohjelmalla). Yleispiirteisesti on käyty läpi myös internetistä löytyvää isojakoa vanhempaa kartta-aineistoa (maakirjakartat, rajakartat ym. 'http://www.vanhakartta.fi/historialliset-kartat')

Yleiskartta 1, suunniteltu voimalinja sinisenä katkoviivana; tunnetut muinaisjäännökset violetteina pisteinä. Mk n. 1:150 000, Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1:100 000 07/2014.

Menetelmät

Maastoinventoinnissa tarkastettiin voimajohtolinjauksia sekä niiden lähiympäristöä lukuun ottamatta linjauksia soilla ja tasaisilla rämeillä. Lisäksi tarkastettiin linjausten lähellä (< 500 m) olevia muinaisjäännöksille otollisia alueita ja laserkeilausaineistoon perustuvia havaintoja. Inventointi perustuu pääosin silmänvaraisiin pintahavaintoihin, harvoilla hiekka-alueilla (Paloharjulla, Porasharjulla, Kokkokoskenkankaalla, Kalettomanharjulla) tehtiin 30 x 30 cm halkaisijaltaan olevia koekuoppia. Tarvittaessa kivi- ja maarakenteita kairattiin 2 cm:n kairalla. Kohteet ja osa voimajohtolinjauksista kuvattiin ja niistä kirjattiin maasto- ja maisemaselvityksiä.

Työssä käytettiin EGNOS-yhteensopivaa paikanninta Garmin GPSmap 62s sekä GPS-paikanninta (Magellan GPS 320, Samsung Galaxy Tab3 tablettitietokonetta, QuantumGis 2.4 ohjelmaa (paikkatietohallinta) ja GrassGis 7.0-ohjelmaa (Lidar pistepilviaineiston käsittely ja terrain analyysi).

Tutkimushistoria

Alueella tehtiin vuosina 1987 – 1995 kolme kuntainventointia : Lestijärven kunnan inventointi Arja Justander, Matti Enbuska 1987, Halsuan kunnan inventointi Päivi Kankkunen ja Kaarlo Katiskoski 1989 ja Perhon kunnan yleisinventointi Kaarlo Katiskoski 1990.

Voimajohtolinjan vaikutusalueelle ulottuvat inventoinnin tehtiin 2013: Lestijärven tuulivoimapuiston inventointi Jaana Itäpalo 2013 ja Keski-Pohjan alueen itäosa kulttuuriperintöinventointi (valtion talousmetsät), Metsähalitus, H.-P. Schulz 2013.

3. Alueen maisema, topografia ja geologia

Suunniteltu voimalinja kulkee Lestijärveltä Halsuan, Perhon ja Vimpelin kautta Alajärvellä korkeusvyöhykkeellä 150 – 175 m mpy. Korkeusvaihtelut ovat kohtuullisen pieniä, yleensä kumpareet kohoavat enintään 5 metriä ympäröivää suota korkeammalle. Kuivahkot – tuoreehkot matalat kankaat peittävät yleensä suon yläpuolelle kohoavat kumpareet, loppuosa tutkittavasta alueesta on pääosin ojitettua rämettä ja suota. Kallioesiintymiä on vain vähän, kivikkoisia suosta nousevia kumpareita havaittiin eniten tutkittavan voimalinjan pohjoisosissa Halsuan kunnan alueella. Ainoat hiekkäesiintymät - matalahkoja harjanteita - löytyvät Alajärven ja Vimpelin rajalta (Paloharju ja Porasharju) sekä Perhosta (Kokkokoskenkangas ja Kalettomanharju). Pieniä soistuvia järviä on vain muutama. Maaperä suosta kohoavilla kumpareilla on suurimmaksi osaksi pinnaltaan huuhtoutunutta pohjamoreenia ja kumpumoreenia, jonka kivien koko on keskimäärin 0,5 – 1,5 m. Lisäksi on runsaasti isoja lohkkareita. Kankaiden välissä on soistuneita alueita, rämeillä sijaitsevien ojien perusteella turpeen paksuus on keskimäärin 0,5 – 1 m, sen alla on savea tai hiesua.

Suurin osa tutkitusta alueesta on talousmetsäkäytössä, luonnonsuojelukohteista merkittävimmät ovat Pelto- kankaan Niittunevan ja Säästöpiirinnevan suoalueet. Myös Katajajärvenneva sekä tutkittavan voimalinja- suunnitelman pohjoispuolella sijaitseva Ahvenlamminneva ovat alueen kokonaiskuvan hahmottamisen kannalta merkittäviä. Alueen eteläosassa sekä Pahkajoen, Penninkijoen sekä Perhonjoen jokilaaksojen läheisyydessä on jonkin verran peltoja, jotka on pääosin raivattu tasaiseen soistuneen alueeseen, suurin osa näistä on melko uusia peltoja.

Yleiskartta 2, korkeusmalliin perustuva vinovalovarjoste. Voimajohtolinjaus mustana katkoviivana. Maanmittauslaitoksen vinovalovarjosterasteri 10 m, mk 1:150 000; 08/2014

4. Alueen esihistoriallinen maankäyttö

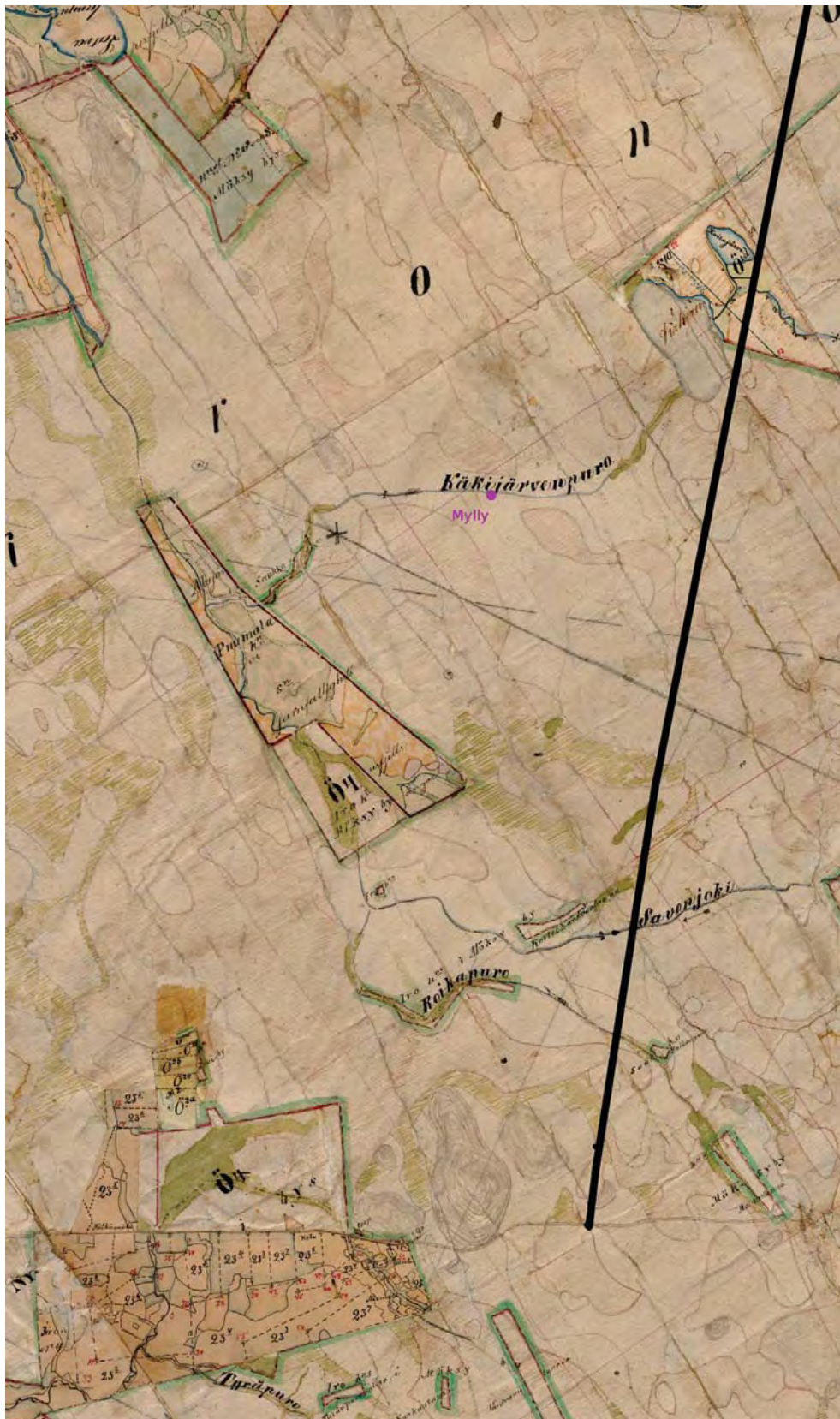
Tutkittavan voimalinjan lähiseudulta tunnetaan kohtuullisen runsaasti kivilautisia, pronssikautisia ja rautakautisia kohteita, jotka keskittyvät pääosin jokilaaksojen alueille. Suurin osa nyt tutkitusta hankealueesta ei kuitenkaan ole kovin otollista esihistoriallisille muinaisjäännöksille, koska se on melko tasaista ja paikoitellen hyvin vaikeakulkuista karkean kivikon tai laajojen suoalueitten takia. Hiekkaharjujen kohdalla on nykyään voimakasta maankäyttöä, niillä mahdollisesti sijainneet esihistorialliset asuinpaikat ovat todennäköisesti ainakin linjan läheisyydessä nykyään käytännössä kokonaan tuhoutuneet.

5. Alueen historiallinen maankäyttö

Hankealueen ulkopuolella, varsinkin suuremmissa jokilaaksoissa, on ollut vanhaa kyläasutusta todennäköisesti viimeistään 1300-luvulla, tarkempia lähdetietoja siitä on 1500-luvulta. Karttojen perusteella hankealueella ei ole 1850-lukua vanhempaa asutusta tai viljelyksiä. Vanhaan asutukseen liittyivät oleellisesti myllyt, jotka todennäköisesti olivat yleisimmin 2-3 talon kotitarvemyllyjä. Niitä on mitä ilmeisimmin pyritty rakentamaan lähes kaikkiin virtaukseltaan ja maasto-olosuhteiltaan otollisiin kohtiin purojen ja jokien varsille (esim. Luukko 1950, 290; 1957, 169–170). Lähin kirjallisuudessa mainittu myllynpaikka on Peltolan mylly Kähkipurossa Alajärvellä (Junnila 1999, 179, ks kartta 4 s. 8). Se sijaitsee runsaan puolentoista kilometrin päässä suunnitellulta voimalinjalta länteen eikä sitä tarkastettu. Tervahaudat ovat nykyään näkyvin jäännös 1600-luvulla syntyneistä uusista elinkeinoista. Tervanpoltolla oli suuri vaikutus koko Pohjanmaan taloudelliseen kehitykseen. Sen avulla talonpojat kykenivät irrottautumaan puhtaasta luontaistaloudesta ja siirtymään osittain suoraan rahanhankintaan (esim. Junnila 1999, 68; Luukko 1957, 229). On jopa todettu, että pitäjien väliset rajat olisivat monissa kohdin Pohjanmaata tulleet tarkistetuiksi vasta 1600-luvulla. Rajatarkistuksia olisi tällöin tehty erityisesti tervanpolton vaikutuksesta, kun metsienkäyttöoikeuksista olisi tullut riitaa naapuripitäjien kesken. (esim. Jern 1980, 70–71; Luukko 1945, 163–167) Tutkitun voimasiihtolinjan lähialueelta on paikannettu 8 tervahautaa, joista osa saattaa olla jo 1600-luvun loppupuolelta. Yhdessä voimalinjan lähialueen kohteista havaittiin lisäksi 4 tyhjentämätöntä hiilimiilua. Peltoviljely levisi verraten myöhään hankealueelle, syy siihen on sopivan maaperän puute. Alueella sijaitsevat pienehköt suopellot raivattiin todennäköisesti pääosin vasta 1900-luvulla.

Kartta 3, ote 1770-luvun alun isojakokartasta voimajohtolinjan lähtöpaikasta (Lestijärvi Lemmistö, karttalehti 2341 07). Kartta: Vaasan maakunta-arkisto; erikoisluettelon kartat, isojakokartta Lestijärvi 1:8.

Kartta 4, voimajohtolinjaus (musta viiva) asemoituna 1840-luvun pitäjänkartalle (Alajärvi lehti 2331 02) sekä Peltolan mylly (violetti piste).

6. Tulokset

Inventoinnissa tarkastettiin kaikki maaston, maaperän, vanhojen karttojen ja lidar-aineiston perusteella otolliset alueet. Uusia historiallisen ajan muinaisjäännöskohteita löydettiin yhdeksän, niistä suurin osa on tervahautoja (Alajärven Kotasaari, Vimpelin Linnanharju, Perhon Murikan Tukkiniemi, Halsuan Lemeinkangas, Katajajärvi, Kalettomanjärvi, Kalettomanharju sekä Hautaneva); lisäksi löytyi neljä tyhjentämätöntä hiilimiilua kohteesta Alajärvi Soidinräme. Muina havaintoina mainittakoon jokipato Savonjoessa, joka liittyy sen läheisyydessä sijaitsevaan kesämökkiin eikä siten liene kovinkaan vanha.

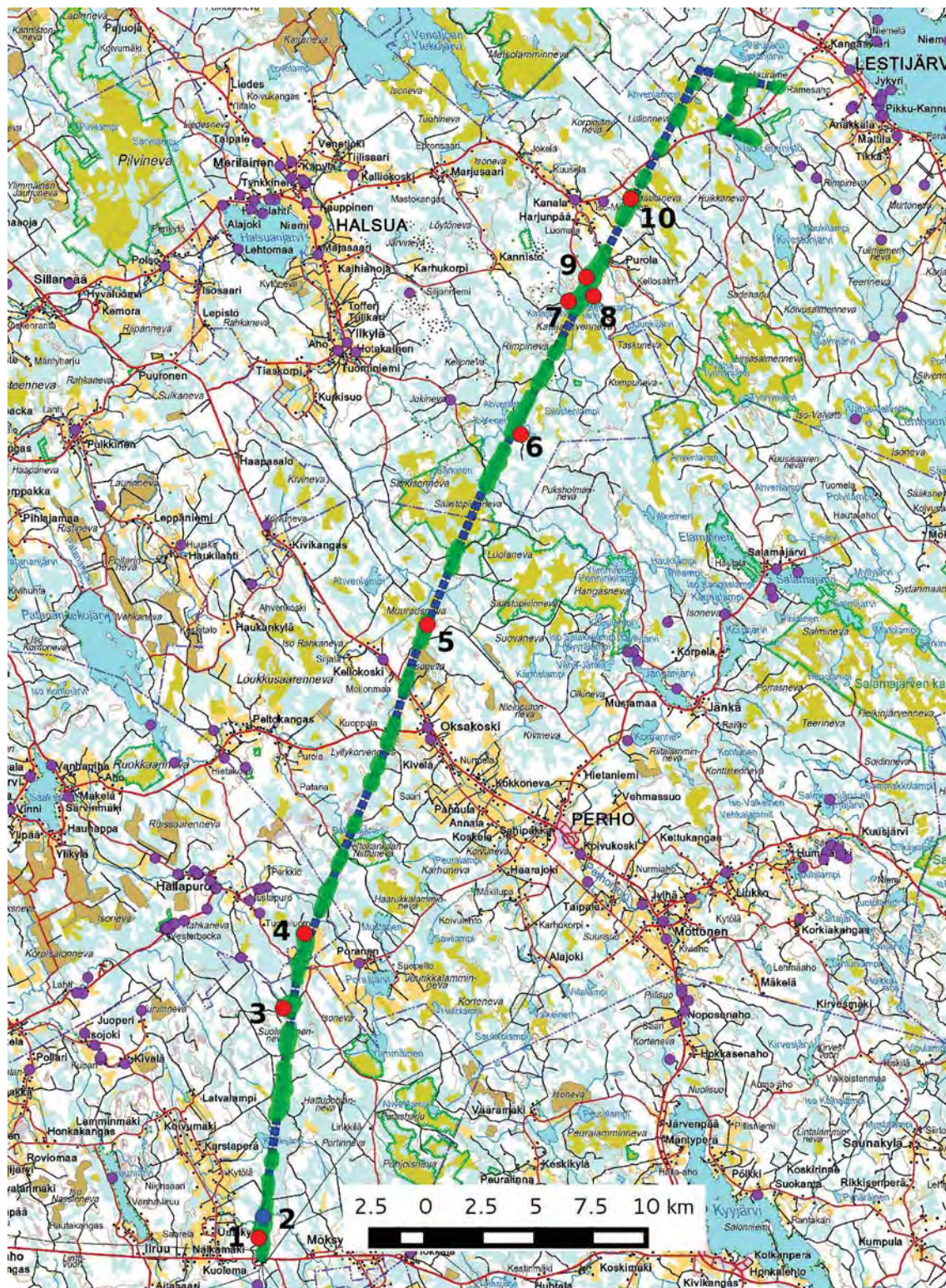
Kohteessa 5 Perho Murikan Tukkiniemi oleva tervahauta sijaitsee nykyisen itäisen voimajohtolinjauksen alla ja se on vaarassa vaurioitua tai tuhoutua, jos nyt suunnitteilla oleva voimajohtolinjaus toteutuu nykyisten linjausten itäpuolelle.

Turussa ja Lestijärvellä, 11.9.2014

Tapani Rostedt

Hans-Peter Schulz

Jaana Itäpalo

Yleiskartta 5, suunniteltu voimalinja sinisenä pisteviivana; tunnetut muinaisjäännökset violetteina pisteinä. Inventoidut alueet vihreänä, uudet muinaisjäännöskohteet punaisina pisteinä, muut havainnot sinisinä pisteinä. Mk n. 1:150 000, Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1:100 000 07/2014.

7. Kohdehakemisto

Kohde	Sivu	Mj-tyyppi/ tyypin tarkenne	ajoitus	lkm	Mj- luokka
Muinaisjäännökset					
1. Alajärvi Kotasaari	11	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	2
3. Alajärvi Soidinräme	13	työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut	historiallinen	4	2
4 Vimpeli Linnanharju	15	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	2
5 Perho Murikan Tukkiniemi	16	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	2
6. Halsua Lemetinkangas	17	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	2
7. Halsua Katajajärvi	19	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	2
8. Halsua Kalettomanjärvi	21	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	2
9. Halsua Kalettomanharju	22	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	2
10. Halsua Hautaneva	23	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	2
Muut havainnot					
2. Alajärvi Savonjoki	24	Kivirakenteet, padot	resentti	1	

8. Kohdetiedot

Historiallisen ajan muinaisjäännökset

1 ALAJÄRVI KOTASAARI

Mj-rekisteri: -
Laji: kiinteä muinaisjäänös
Mj-tyyppi: työ- ja valmistuspaikat
Tyypin tarkenne: tervahaudat
Ajoitus yleinen: historiallinen/uusi aika
Lukumäärä: 1
Rauhoitusluokkaehdotus: 2
Paikkatiedot:
Karttanumero: P4142R , 2331 02
Koordinaatit: N: 6993510 E: 356593
z 165 m mpy
Koord.selite:
Rajaus: pistemäinen (GPS-mittaus)
Inventointimenetelmät: pintahavainnointi, lapionpisto
Aiemmat tutkimukset:

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Alajärven kirkolta n. 17,8 km itäkoilliseen suosta kohoavan saarekkeen luoteis-reunalla kivisellä kuivahkolla kankaalla, joka viettää hieman länteen, harvennettua varttunutta talousmetsää.

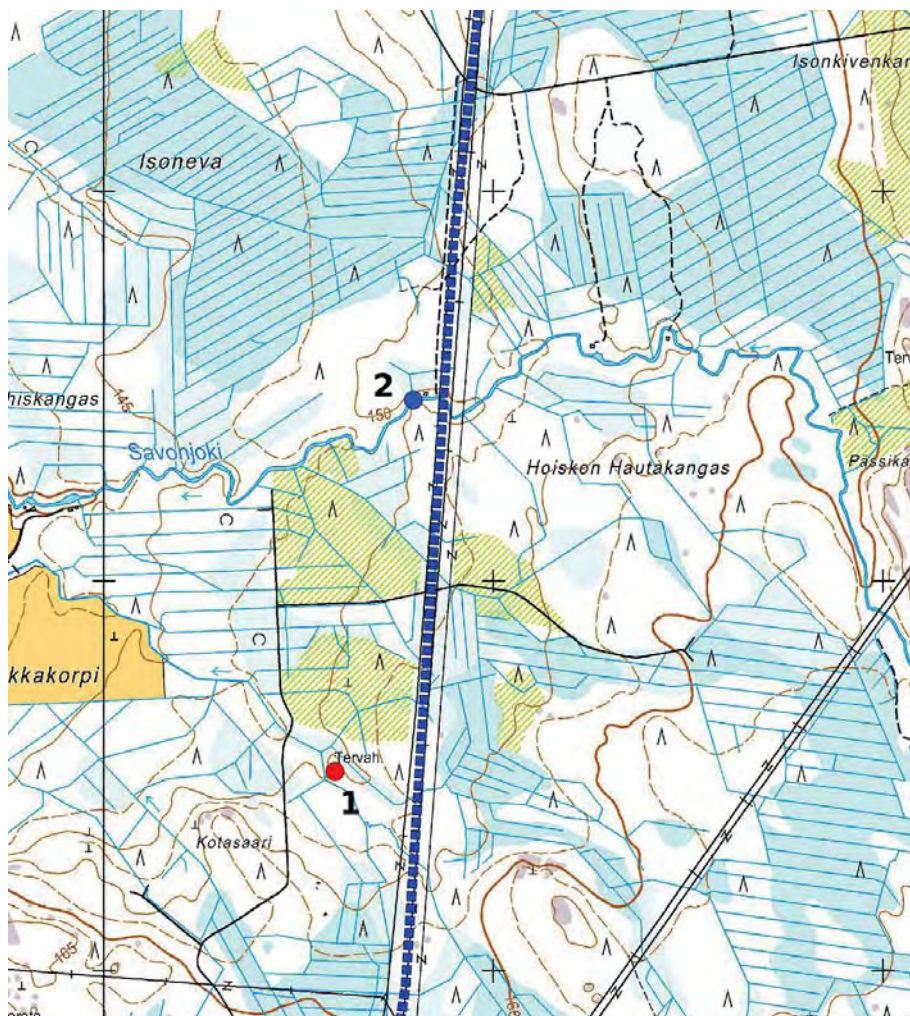
Kuvaus: Hauta sijaitsee länteen viettävällä rinteellä Kotasaaren koillispuolella. Läpimitta valli mukaan lukien 18 m, kuopan halkaisija 16 m ja syvyys 0,7 m. Halssi suuntautuu lounaaseen, pituus n. 5 m. Haudan päällä kasvaa pienehköjä mäntyjä. Lapionpistossa havaittiin hiiltä ja palanutta kiveä.

Vaikutusten arvio:

Ei vaikutusta. Kohde sijaitsee suunnitellusta voimalinjasta 230 m länteen.

Tervahaudan halssi kuvattu koilliseen.

Kohteet 1 Alajärvi Kotasaari ja 2 Alajärvi Savonjoki, mk n. 1: 10 000
Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1 : 25 000; 06/2014.

3 ALAJÄRVI SOIDINRÄME

Mj-rekisteri:	-
Laji:	kiinteä muinaisjäänös
Mj-tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat
Tyypin tarkenne:	hiilimiilut
Ajoitus yleinen:	historiallinen/uusi aika
Lukumäärä:	4
Rauhoitusluokkaehdotus:	2
Paikkatiedot:	
Karttanumero:	P4231R, 2331 06
Koordinaatit:	P: 7003952 I: 357704 z 155 m mpy
Koord.selite:	
Rajaus:	pistemäinen
Inventointimenetelmät:	pintahavainnointi, lapionpistot
Aiemmat tutkimukset:	

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Alajärven kirkolta 23,4 km koilliseen Pyypuron itärannalla sijaitsevalla hiekkaisella törmällä, Soidinrämeeen ja nykyisten voimalinjojen länsipuolella. Alueella kasvaa tuoreehko mäntykan-gas, nuorehkoa talousmetsää.

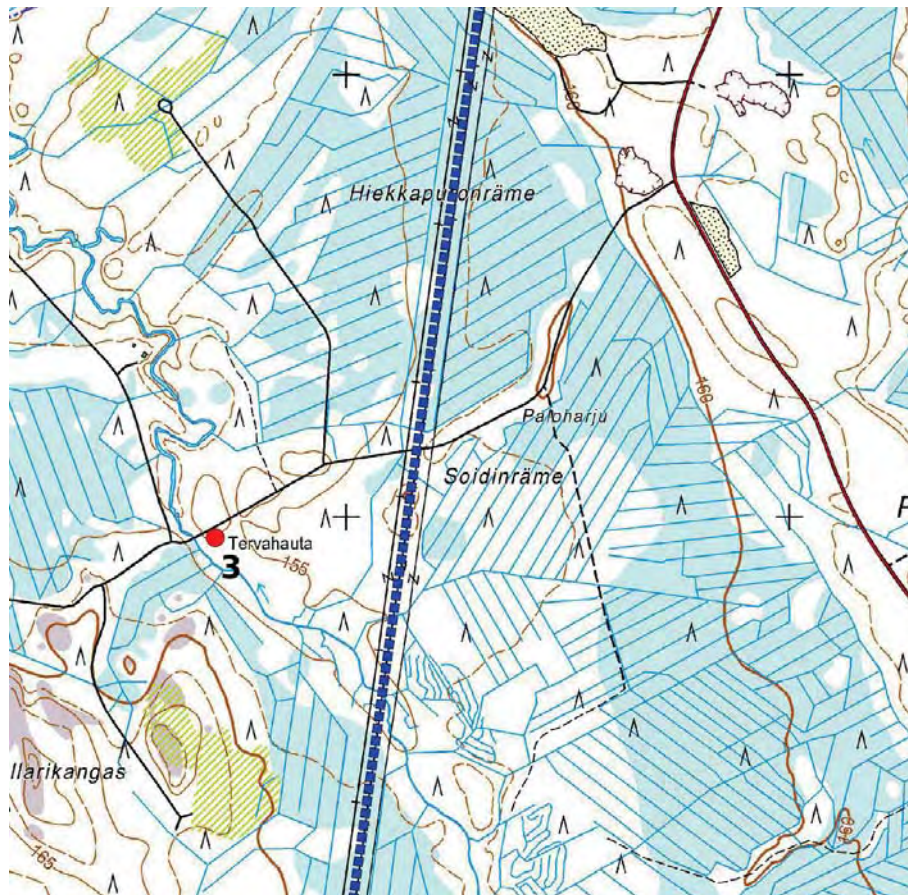
Kuvaus: Hiilimiilujen (4 kpl) läpimitta on 15-17 metriä, ne kohoavat ympäröivää maastoa metrin verran korkeammalle. Haudat sijaitsevat metsätien eteläpuolella, Pyypuron länsipuolella kahdessa rivissä. Miilujen päällä kasvaa eri-ikäisiä mäntyjä ja kuusia. Miiluja ympäröivässä hiekkamaassa on useita hautojen rakentamiseen liittyviä pienempiä kuoppia. Miiluja ei ole tyhjennetty. Lapionpistoissa (2 kpl) havaittiin paksu (yli 25 cm) hiilikerros.

Vaikutusten arvio:

Ei vaikutusta. Kohde sijaitsee suunnitellusta voimalinjasta 440 m länteen.

Tyhjentämätön hiilihauta hiilimiilu kuvattu koilliseen.

Kohde 3 Alajärvi Soidinrämpe. Mk n. 1:10 000, Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1 : 25 000; 06/2014.

4 VIMPELI LINNANHARJU

Mj-rekisteri:	-
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Mj-tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat
Tyypin tarkenne:	tervahaudat
Ajoitus yleinen:	historiallinen/uusi aika
Lukumäärä: 1	
Rauhoitusluokkaehdotus: 2	
Paikkatiedot:	
Karttanumero:	P4231R, 2331 06
Koordinaatit:	P: 7007347 I: 358685 z 165 m mpy
Rajaus:	pistemäinen (GPS-mittaus)
Inventointimenetelmät:	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset:	

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Vimpelin kirkolta 19 km itään Linnanharjun pohjoisosassa metsätien länsipuolella. Tervahauta sijaitsee hakatulla metsäraiskiolla, sen kohdalla kasvaa nuorehkoja koivuja.

Kuvaus: Hauta sijaitsee Linnanharjun eteläpuolella, läpimitta valli mukaan lukien 25 m, kuopan halkaisija 19 m ja syvyys 1,5 m. Halssi suuntautuu itään, osa siitä sekä pieni osa vallista on rikkoutunut metsätien rakentamisen/laajentamisen yhteydessä. Haudan päällä kasvaa nuorehkoja koivuja.

Vaikutusten arvio:
Ei vaikutusta. Kohde sijaitsee suunnitellusta voimalinjasta 270 m länsiluoteeseen.

Linnanharjun tervahauta kuvattu kaakkoon.

Kohde 4 Vimpeli Linnanharju. Mk n. 1:10 000. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1 : 25 000; 06/2014.

5 PERHO MURIKAN TUKKINIEMI

Mj-rekisteri:	-
Laji:	kiinteä muinaisjäänös
Mj-tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat
Tyypin tarkenne:	tervahaudat
Ajoitus yleinen:	historiallinen/uusi aika
Lukumäärä:	1
Rauhoitusluokkaehdotus:	2
Paikkatiedot:	
Karttanumero:	P4232L, 2332 05
Koordinaatit:	P: 7021367 I: 364261 z 160 m mpy
Koord.selite:	
Rajaus:	pistemäinen (GPS-mittaus)
Inventointimenetelmät:	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset:	

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Perhon kirkolta 10,9 km kaakkoon Muurausnevan kaakkoispuolella. Tervahauta sijaitsee nykyisistä voimalinjoista itäisemmän alapuolella kohoten ympäristöään korkeammalle.

Kuvaus: Hauta sijaitsee Murikan Tukkiniemen itäosassa, läpimitta valli mukaan lukien 18 m, kuopan halkaisija 15 m ja syvyys runsaan metrin. Halssi suuntautuu lounaaseen. Hauta sijaitsee raivatulla voimalinja-alueella ja kasvaa heinää/matalaa pensaikkoa.

Vaikutusten arvio:

Kohteessa 5 Perhon Murikan Tukkiniemessä sijaitseva tervahauta on nykyisen itäisen voimajohtolinjauksen alla ja se on vaarassa vaurioitua tai tuhoutua, jos nyt suunnitteilla oleva voimajohtolinjaus toteutuu nykyisten linjausten itäpuolelle.

Murikan Tukkiniemen tervahauta kuvattu kaakkoon.

Kohde 5 Perho Murikan Tukkiniemi. Mk n. 1:10 000. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1 : 25 000; 06/2014.

6 HALSUA LEMETINKANGAS

Mj-rekisteri:	-
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Mj-tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat
Tyypin tarkenne:	tervahaudat
Ajoitus yleinen:	historiallinen/uusi aika
Lukumäärä:	1
Rauhoitusluokkaehdotus:	2
Paikkatiedot:	
Karttanumero:	P4241R 2332 09
Koordinaatit:	P: 7030022 I: 368495 z 163 m mpy
Koord.selite:	
Rajaus:	pistemäinen (GPS-mittaus)
Inventointimenetelmät:	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset:	

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Halsuan kunnantalolta 13,9 km kaakkoon, Ahvenlamminkankaan metsätien pohjoispuolella, Kuusilammen länsipuolella.

Kuvaus: Hauta sijaitsee Lemetinkankaan eteläpuolella kivisessä lehtimetsässä. Haudan läpimitta valli mukaan lukien on 18 m, kuopan halkaisija 15 m ja syvyys runsaan metrin. Halssi suuntautuu pohjoiseen. Haudan päällä kasvaa nuorehkoja lehtipuita.

Vaikutusten arvio: Ei vaikutusta. Kohde sijaitsee suunnitellusta voimalinjasta 350 m itäkaakkoon.

Lemetinkankaan tervahauta kuvattu itään.

Kohde 6 Halsua Lemetinkangas. Mk n., 1:10 000. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1 : 25 000; 06/2014.

7 HALSUA KATAJAJÄRVI

Mj-rekisteri:	-
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Mj-tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat
Tyypin tarkenne:	tervahaudat
Ajoitus yleinen:	historiallinen/uusi aika
Lukumäärä:	1
Rauhoitusluokkaehdotus:	2
Paikkatiedot:	
Karttanumero:	P4241R 2332 09
Koordinaatit:	P: 7036080 I: 370658 z 163 m mpy
Koord.selite:	
Rajaus:	pistemäinen GPS-mittaus)
Inventointimenetelmät:	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset:	

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Halsuan kunnantalolta 12,3 km itäkaakkoon Katajajärven pohjoispuolella, metsäautotien eteläpuolella matalalla kumpareella.

Kuvaus: Tervahauta sijaitsee Katajajärven pohjoispuolella, puoliksi kiviseen rinteeseen kaivettuna. Sen läpimitta valli mukaan lukien on 16 m, kuopan halkaisija 12 m ja syvyys lähes 1,5 m. Tervahaudan itäinen valli sekä halssi on ladottu kivistä; 1-4 kerrosta kiviä, joiden halkaisija on pääosin 0,8-1 metriä. Halssi suuntautuu kaakkoon. Haudan päällä kasvaa mäntysekametsää.

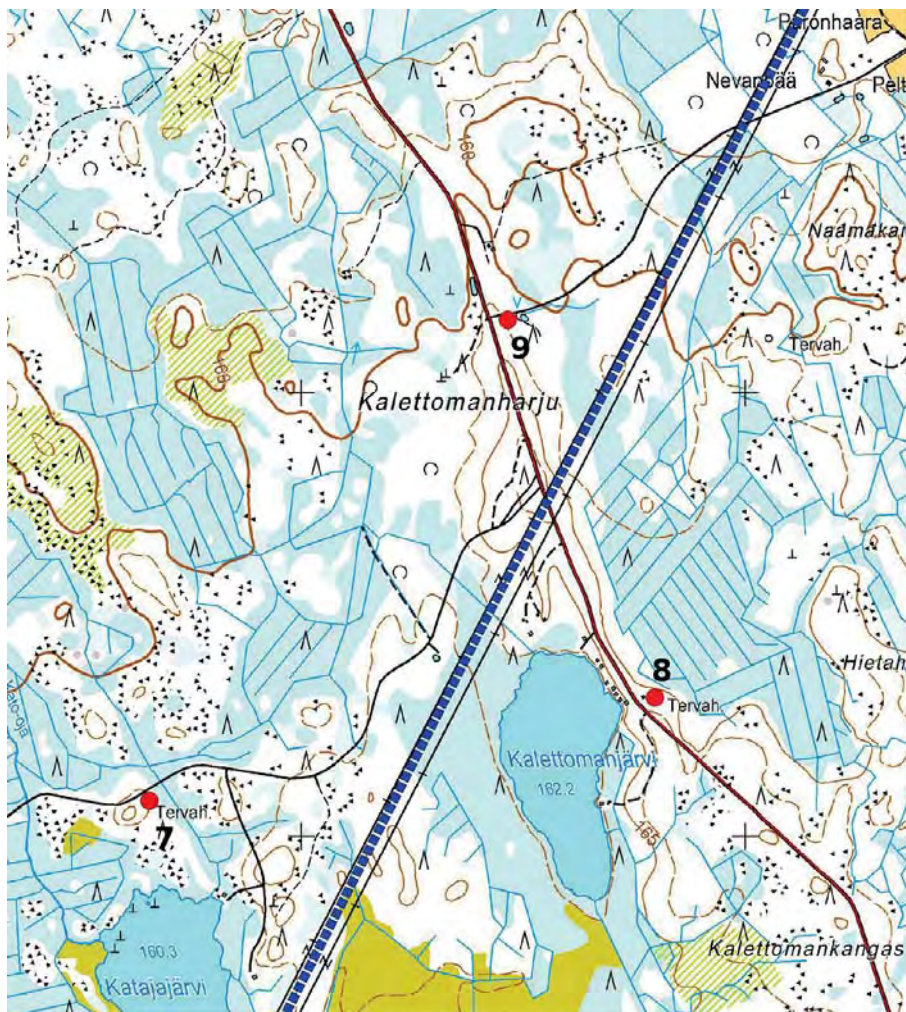
Vaikutusten arvio: Ei vaikutusta. Kohde sijaitsee suunnitellusta voimalinjasta 500 m itäkaakkoon.

Katajajärven tervahauta kuvattu itään.

Tervahaudan kivetty halssi kuvattu luoteeseen.

Kohteet 7 Halsua Katajajärvi, 8 Halsua Kalettomanjärvi ja 9 Halsua Kalettomanharju.
MK n. 1: 10 000. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1 : 25 000; 05/2014.

8 HALSUA KALETTOMANJÄRVI

Mj-rekisteri:	-
Laji:	kiinteä muinaisjäänös
Mj-tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat
Tyypin tarkenne:	tervahaudat
Ajoitus yleinen:	historiallinen/uusi aika
Lukumäärä:	1
Rauhoitusluokkaehdotus:	2
Paikkatiedot:	
Karttanumero:	P4241R 2332 09
Koordinaatit:	P: 7036313 I: 371797 z 165 m mpy
Koord.selite:	
Rajaus:	pistemäinen (GPS-mittaus)
Inventointimenetelmät:	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset:	

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Halsuan kunnantalolta 12,3 km itäkaakkoon Katajajärven pohjoispuolella, metsäautotien pohjoispuolella matalalla harjanteella. Tuore soistuva kangas.

Kuvaus: Tervahauta sijaitsee Kalettomanjärven koillispuolella, matalalla harjanteella, jonka läpi kulkee metsäautotie. Sen läpimitta valli mukaan lukien on 35 m, kuopan halkaisija 29 m ja syvyys lähes 1,5 m. Tervahaudan vallit ovat lähes metrin ympäröivää maastoa korkeammalla. Halssi suuntautuu koilliseen. Haudan päällä kasvaa lehtisekametsää.

Vaikutusten arvio: Ei vaikutusta. Kohde sijaitsee suunnitellusta voimalinjasta 500 m itäkaakkoon.

Kalettomanjärven tervahauta kuvattu koilliseen.

9 HALSUA KALETTOMANHARJU

Mj-rekisteri:	-
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Mj-tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat
Tyypin tarkenne:	tervahaudat
Ajoitus yleinen:	historiallinen/uusi aika
Lukumäärä:	1
Rauhoitusluokkaehdotus:	2
Paikkatiedot:	
Karttanumero:	P4241R 2332 09
Koordinaatit:	P: 7037164 I: 371465 z 165 m mpy
Koord.selite:	
Rajaus:	pistemäinen (GPS-mittaus)
Inventointimenetelmät:	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset:	

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Halsuan kunnantalolta 12,7 km itäkaakkoon Kalettomanharjun koillispuolella, pienen metsäautotien eteläpuolella. Kuivaa mäntykangasta.

Kuvaus: Tervahauta sijaitsee Kalettomanjärven pohjoispuolella, kuivalla mäntykankaalla. Sen läpimitta valli mukaan lukien on 11 m, kuopan halkaisija 8 m ja syvyys alle metrin. Haudan vallit ovat lähes metrin verran ympäröivää maastoa korkeammalla. Haudan päällä kasvaa nuorehkoa mäntymetsää.

Vaikutusten arvio:

Ei vaikutusta. Kohde sijaitsee suunnitellusta voimalinjasta 270 m itäkaakkoon.

Kalettomanharjun tervahauta kuvattu luoteeseen.

10 HALSUA HAUTANEVA

Mj-rekisteri:	-
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Mj-tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat
Tyypin tarkenne:	tervahaudat
Ajoitus yleinen:	historiallinen/uusi aika
Lukumäärä:	1
Rauhoitusluokkaehdotus:	2
Paikkatiedot:	
Karttanumero:	P4242R, 2341 07
Koordinaatit:	P: 7040742 I: 373486 z 166 m mpy
Koord.selite:	
Rajaus:	pistemäinen (GPS-mittaus)
Inventointimenetelmät:	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset:	

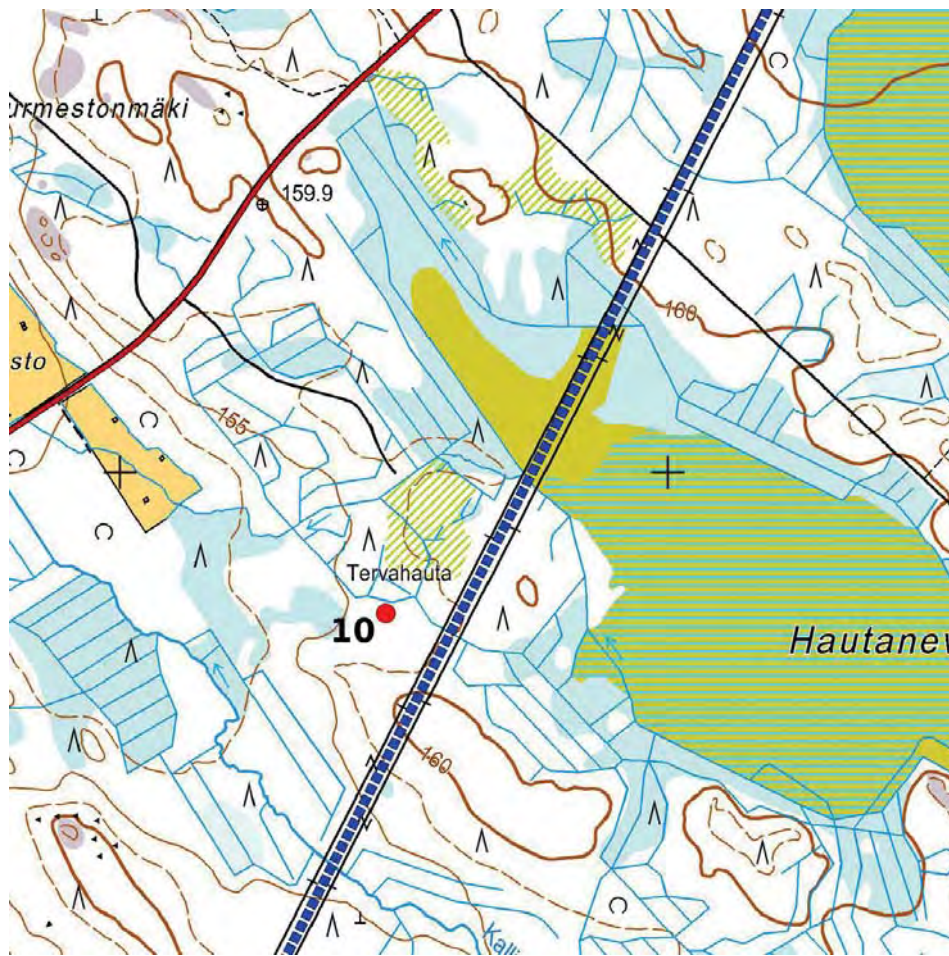
Maastotiedot: Kohde sijaitsee Halsuan kunnantalolta 14,6 km itään Hautanevan länsipuolella. Tuoreehko lehtisekametsää kasvava kangas.

Kuvaus: Tervahauta sijaitsee Hautanevan länsipuolella, metsäautotien eteläpuolella sijaitsevan metsäaukion eteläpuolella sijaitsevassa mäntyvesaikossa. Sen läpimitta valli mukaan lukien on 22 m, kuopan halkaisija 18 m ja syvyys yli 1,5 m. Tervahauta on lähes 2 metriä ympäristöään korkeammalla. Haudan päällä kasvaa lehtisekametsää.

Vaikutusten arvio: Ei vaikutusta. Kohde sijaitsee 130 m nykyisestä voimalinjasta länsiluoteeseen.

Hautanevan tervahauta, kuvattu lounaaseen.

Kohde 10 Halsua Hautaneva. Mk n 1: 10000. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1 : 25 000; 06/2014.

Muut havainnot

2 Alajärvi Savonjoki

Mj-rekisteri:

Laji:	- (ei muinaisjäännös)
Mj-tyyppi:	kivirakenteet
Tyypin tarkenne:	padot
Ajoitus yleinen:	uusi aika / resentti
Lukumäärä:	1
Rauhoitusluokkaehdotus:	- (ei muinaisjäännös)

Paikkatiedot:

Karttanumero:	P4142A 2331 02
Koordinaatit:	P: 6994464 I: 356795

Rajaus:	z 160 m mpy
Inventointimenetelmät:	pistemäinen
Aiemmat tutkimukset:	pintahavainnointi

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Alajärven kirkolta 18,2 km itäkoilliseen Savonjoessa, ympärillä nuorta talousmetsää.

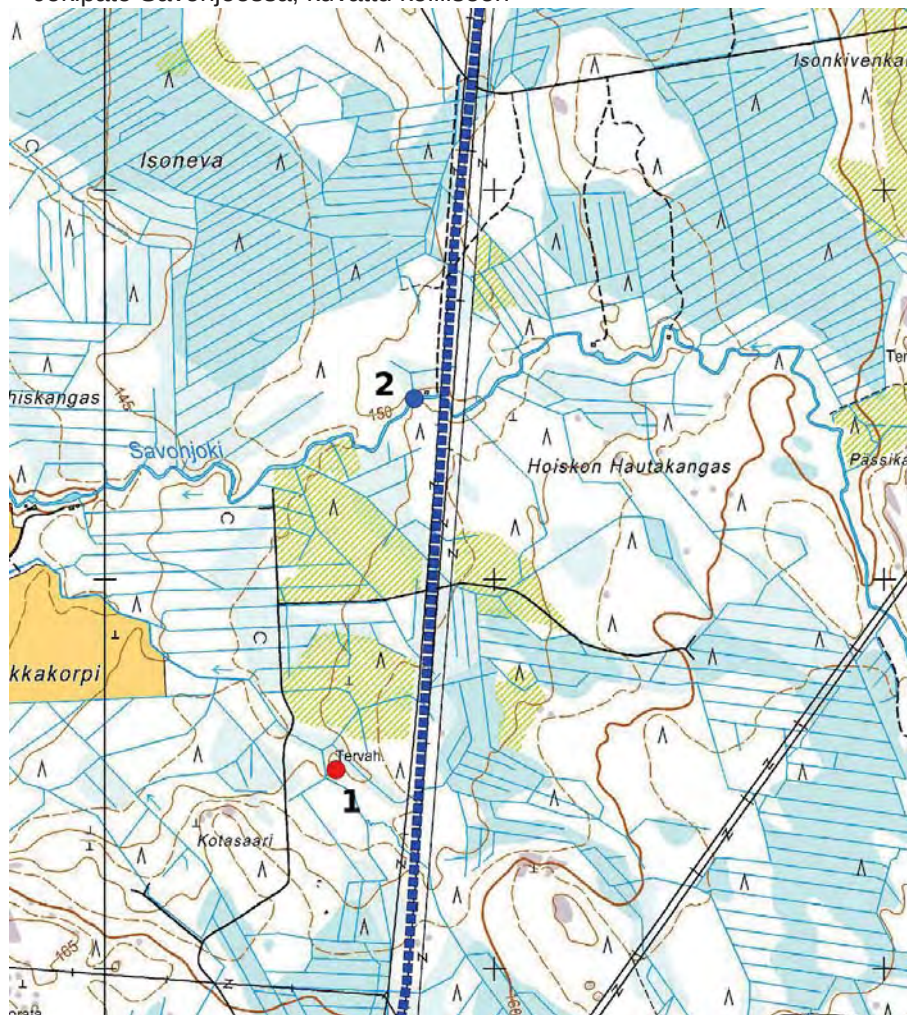
Kuvaus: Pato on tehty Savonjokeen 30-50 cm:n kokoisista kivistä. Se liittyy todennäköisesti padon itäpuolella sijaitsevaan kesämökkiin ja sen uimapaikkaan padon yläpuolella.

Vaikutusten arvio: Kohde sijaitsee suunnitellusta voimalinjasta 110 m länteen, ei vaikutusta. Kohde on otettu luetteloon, koska kivipadon voisi tulkita historialliseksi rakenteeksi. Suositellaan kuitenkin padon ottamista suunnittelussa huomioon osana alueen asutushistoriaa.

Jokipato Savonjoessa, kuvattu koilliseen

Kohteet 1 Alajärvi Kotasaari ja 2 Alajärvi Savonjoki, mk n. 1: 10 000
Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1 : 25 000; 06/2014

9. Maastokuvaukset ja valokuvat voimajohtolinjauksista

Kuvat T. Rostedt ja H.-P. Schulz.

Yleiskartta 5, valokuvauksipaikat. Mk n. 1:150 000, Maanmittauslaitoksen maasto-karttarasteri 1:100 000 07/2014.

Kuva 1 etelään. Soistuvaa sekametsää linjan eteläpäässä.

Kuva 2 pohjoiseen. Kuusisekametsää Isonen itäpuolella.

Kuva 3 pohjoiseen. Kivistä kuusisekametsää Kuninkaan Juhanin Hautakankaasta pohjoiseen.

Kuva 4 koilliseen. Mäntymetsää Paloharjun hiekkakankaalla.

Kuva 5 pohjoiseen. Peltoalueen reunaa Linnanharjun itäpuolella.

Kuva 6 pohjoiseen. Soistuvaa mäntysekametsää Anttilan Hautakankaasta pohjoiseen.

Kuva 7 pohjoiseen. Soistuvaa mäntysekametsää Murikan Tukkiniemen tervahaudan suuntaan.

Kuva 8 pohjoiseen. Kivistä soistuvaa mäntysekametsää Lemetinkankaan länsipuolella.

Kuva 9 pohjoiseen. Kivikkoa Uljaksensalmenluolikon suuntaan.

Kuva 10. Uusi voimajohtolinjaus Ruipponevan eteläpuolella kuvattu länteen.

Kuva 11. Voimajohtolinjaus A Lemmistönnevan kohdalla kuvattu koilliseen.

Kuva 12. Voimajohtolinjaus A Iso-Lemmistön kohdalla kuvattu itään.

Kuva 13. Voimajohtolinjaus B Lankkunevan eteläpuolella kuvattu länteen.

10. Aineistoluettelo

Arkistoaineisto:

Kansallisarkisto (Helsinki), isojakokartat Alajärvi, Halsua, Perho sekä Lestijärvi.

Digitaalinen aineisto:

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto, Alajärvi, Halsua, Perho, Lestijärvi, pitäjänkartat, <http://digi.narc.fi/digi/search.ka>

Geologian tutkimuskeskus, http://www.gtk.fi/tietopalvelut/geologiset/kartta_aineistot/,
<http://geomaps2.gtk.fi/geo/>

Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto,
<http://www.vanhakartta.fi/historialliset-kartat/maakirjakartat/search-results>

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu,
<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Museovirasto: Kulttuuriympäristön rekisteriportaali:
<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

Kirjallisuus:

Jern, Kurt 1980. Svenska Österbottens historia III: Näringsliv och levnadsvillkor i svenska Österbotten från medeltiden till 1800-talets stora nödar. Vasa. Svenska Österbottens landskapsförbund.

Junnila, Heikki 1999. Alajärven historia. Jyväskylä.

Luukko, Armas 1945. Etelä-Pohjanmaan historia III: Nuijasodasta Isoonvihaan. Helsinki. Etelä-Pohjanmaan historiatoimikunta.

Luukko, Armas 1950. Etelä-Pohjanmaan historia II: Keskiaika ja 1500-luku. Helsinki. Etelä-Pohjanmaan historiatoimikunta.

Luukko, Armas 1957. Suur-Lohtajan Historia I: Suur-Lohtajan historia vuoteen 1809. Kokkola. Suur-Lohtajan historiatoimikunta.